

Odprta polemika o meji na morju (Matevž Krivic)

Z »domoljubno« retoriko meddržavnih sporov, žal, ni mogoče rešiti

Po užaljenem prvem odzivu dr. Marka Pavlihe v Delovih pismih bralcev 26. oktobra na zapis dr. Janeza Šmidovnika v zgornji Delovi rubriki Odprta polemika 23. oktobra, s katerim se v vseh bistvenih točkah strinjam, enako kot z odlično analizo dr. Milana Brgleza 26. oktobra na istem mestu, sem s svojim odzivom namenoma počakal še en dan, da sem lahko 27. oktobra prebral še daljši zapis dr. Pavlihe v tej polemiki pod naslovom Kam nas peha slovenska vlada?. Žal tudi v njem dr. Pavliha nadaljuje skrajno nedostojno razglašanje svojih mnenjskih nasprotnikov za pisce »od vlade naročenih stališč«, kar je bilo prejšnji dan nasproti dr. Šmidovniku – ki svoje strokovne in politične pokončnosti, enako kot dr. Bučar, nikoli ni podrejal ne »komunističnim« ne današnjim političnim veljakom – še posebej žaljivo. Bo zdaj še mene uvrstil med pisce »od vlade naročenih polemik«? Pa dovolj o tej žalostni strani slovenskih polemik – poglejmo raje vsebino.

Se povsem strinjam z dr. Rajkom Pirnatom, ki je te dni v Odmevih na RTV Slovenija, že mnogo prej pa v časopisih zelo jasno povedal, kako huda napaka je bila slovenska blokada hrvaških pristopnih pogajanj z Evropsko unijo, ki pa so jo takrat nekritično hvalili skoraj vsi od leve do desne. Morda se bo zato potrdila tudi Pirnatova skepsa, da so po tem »izvirnem grehu« vsi nadaljnji naporji zelo verjetno obsojeni na neuspeh – kljub temu pa bi se v tej točki raje pridružil Brglezovi dobro utemeljeni pozitivni oceni dogovora Pahor-Kosor.

Tudi če arbitražnega sporazuma ne bo, pravi Brglez, bo Slovenija »ob morebitnem ponovnem blokiranju Hrvaške najbrž deležna večjega razumevanja članic EU in drugih pomembnih držav kot prvič«. Pa ne samo ob morebitni ponovni blokadi (o njeni smiselnosti bo treba v novem položaju seveda na novo presojati) – tudi brez nje bo Slovenija ob takšnem razvoju dogodkov deležna večjega razumevanja tudi pri reševanju samega mejnega spora.

Iluzije

V nasprotju s tem dr. Pavliha širi iluzije, da bi slovenska množična zavrnitev arbitražnega sporazuma na referendumu »gotovo vplivala na mednarodno skupnost in povečala pritisk na hrvaško politiko, naj vendarle popusti in privoli v pravičen kompromis«. Da bi eskalacija domoljubne retorike na eni strani v sporu (in to celo na tisti strani, za katero je mednarodna skupnost manj politično zainteresirana) povečala razumevanje te mednarodne skupnosti in celo povzročila popuščanje na drugi strani, tega pač svet še ni videl in najbrž tudi nikoli ne bo.

Da Šmidovnik ni razpravljal ad rem, ampak le ad personam? Bistvo in središče njegovega članka je bilo ravno v jasno izraženem opozorilu, da je »celovitost Piranskega zaliva« v slovenskih rokah dosegljiva samo z ozemeljskimi zahtevami (glede polovice Savudrije) nasproti Hrvaški, kar pa je v sodobnem svetu nedopustno in vnaprej obsojeno na propad. Drugače bi seveda bilo, če danes ne bi bili predmet ozemeljskega spora samo tisti štirje zaselki, ampak celotno nekdanje ozemlje občine Piran, torej tudi polovica Savudrijskega polotoka. Nikakršnega dvoma seveda ni, da je bilo vse to dolga stoletja del piranske občine – žal pa prav tako ni nikakršnega dvoma o tem, da se je Slovenija temu ozemlju (razen morda tistim štirim zaselkom) sama odpovedala v prid Hrvaški. Že izgovarjanje, da je to naredila »komunistična« oblast, nam pred arbitri ne bi prav nič pomagalo – toda stvar je še hujša: to povojno dejansko razmejitev na kopnem je potrdila tudi nova, demokratična Slovenija ob svoji osamosvojitvi, z listino ustavne veljave, sprejeto v parlamentu 25. junija 1991 pod Bučarjevim predsedovanjem.

Zamujena priložnost

Takrat so seveda vsi politiki imeli v glavah hujše skrbi od razmejitve s Hrvaško, toda osamosvojitve se je operativno vendarle pripravljala dolgih šest mesecev in bi bilo vsekakor mogoče bolje pripraviti tudi ta del takratnih usodnih odločitev. Slovensko komunistično vodstvo se je na ta del svojih patriotičnih dolžnosti pred koncem 2. svetovne vojne pripravilo nedvomno veliko bolje od slovenskih politikov leta 1991, ne glede na poznejše rezultate pariške mirovne konference. Mi pa smo leta 1991 zamudili zadnjo priložnost, da bi ozemlje, ki bi nam zagotavljalo ohranitev nadzora nad celotnim Piranskim zalivom, razglasili vsaj za sporno.

Tudi takrat bi bilo to seveda lahko razglašeno za nedopustne in »neevropske« ozemeljske zahteve in bi zahtevalo izjemno diplomatsko spretnost, če bi hoteli obiti te nevarne čeri. A takrat, kot vsi vemo, je šlo za biti ali ne biti, ali bomo sploh obstali in ali nas bodo sploh priznali – kdo bi si takrat drznil »zakomplicirati« položaj še s problematiziranjem dotedanje »administrativne«, toda v praksi (razen detajlov) nesporne kopenske meje s Hrvaško? In smo jo, to mejo, potrdili celo s temeljno (ustavno) osamosvojitveno listino.

Bučar in Pavliha to »pozabita«, Šmidovnik na to opozori – in zdaj naj bi bil on izdajalec slovenskih interesov? Slovenske interese bolje zastopa tisti, ki nam vsem poskuša natočiti čistega vina in nam predočiti realne možnosti za njihovo zavarovanje, kot pa še tako navdušeni iskalci »domoljubnega soglasja«, ki pri tem zamižijo pred realnostjo in pred napakami, ki jih je v preteklosti zagrešila Slovenija sama.

Populistični »argumenti«

In zdaj še nujno opozorilo zlasti za laike, a žal potrebno tudi za številne pravnike – o nestrokovnosti populističnega »argumenta«, da je »Piranski zaliv od vekomaj v celoti pripadal Sloveniji« in da je zato Slovenija po tej poti vedno imela stik z odprtim morjem. Ne, ni res – Slovenija nikoli! Ta stik z odprtim morjem je namreč vedno imela tista država, v katero je Piranski zaliv kot celota (z obalo vred) spadal: Beneška republika, Avstrija, Italija, SFRJ – Slovenija pa vse do osamosvojitve leta 1991 sploh ni bila mednarodnopravni subjekt, ki bi lahko imel stik z odprtim morjem.

V trenutku, ko se je osamosvojila, pa savudrijska obala Piranskega zaliva ni bila njena – torej tudi Piranski zaliv v celoti gotovo ne. Ali je takrat še obstajal njen že prej dogovorjeni in dejansko izvajani policijski itd. nadzor nad celotnim Piranskim zalivom ali tudi to ne več, je najbrž eno od spornih vprašanj v tej zadevi, o čemer bi morebitna arbitraža najbrž tudi morala zavzeti stališče. Če je bil to morda »mimopravni« ali pravno diletantski politični hrvaško-slovenski dogovor v slogu »Vi nam Savudrijo, mi vam nadzor nad Piranskim zalivom« (?) ali kaj podobnega, to seveda še tako naklonjenih arbitrov ne more pripeljati do sklepa, da pol Savudrije zdaj kar vrnejo Sloveniji (saj tudi arbitražni sporazum takšne možnosti seveda ne dopušča) – kljub temu pa bo ugotovitev dejanskega stanja na dan 25. 6. 1991 lahko močan argument v prid upoštevanju interesov Slovenije na kakšen drug primeren način.

Zakaj je arbitražni sporazum najbolje, kar je Slovenija po vseh lastnih hudih napakah v tej zadevi še lahko »iztržila«, je lepo pojasnil že dr. Brglez, in ne bom ponavljal. Nasproti »tolažbi«, češ saj sporazum tako in tako ne bo podpisan in naj potem rešitev mejnega spora mirno čaka na boljše čase, pa bi rekel, da je to za Slovenijo slaba tolažba. Ohranjanje sedanjega dejanskega stanja bo s potekom časa prej krepilo hrvaške kot slovenske pozicije – še zlasti, če bo krivda za propad dogovora Pahor-Kosor bolj na naši kot na hrvaški strani.